

The article deals with the functional potential of antonymic attraction on an example of Ukrainian journalistic texts of the beginning of the XXI century. Basic information on stylistic, text-creation and pragmatic functions of attraction is presented. The language means, which intensify antonymic contrast in journalistic texts, have been investigated.

Keywords: attraction, antonyms, antonymic attraction, functions of attraction, journalistic texts.

УДК 371. 32

Замбжицька М.М.

ДИДАКТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ: ОГЛЯД ПІДРУЧНИКІВ КАФЕДРИ УКРАЇНІСТИКИ ВАРШАВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Стаття присвячена огляду підручників з української мови кафедри україністики Варшавського університету.

Ключові слова: українська мова, дидактика української мови.

У Польщі немає великого вибору підручників для вивчення української мови. У книжкових магазинах, що заповнені матеріалами для вивчення популярних мов, таких як англійська, французька чи іспанська, навчальні посібники для української зустрічаються найчастіше у поодиноких примірниках, оскільки вони друкуються невеликими тиражами. До популярних, виданих у Польщі підручників, що протягом останніх років використовувалися на заняттях української мови, належать наступні: посібник Яна Співака "Самовчитель української мови для всіх" (Варшава 1996), книга Олега Белея, "Розмовляйте українською" (Вроцлав 2010), видана у Кракові "Українська мова" базовий та середній рівні (Краків 2012 та 2013 роки), авторки: Божена Зінкевич-Томанек та Оксана Баранівка. На польському ринку знайдемо також різноманітні самовчителі, які, на жаль, нерідко повні помилок та які краще не використовувати на заняттях української. Кафедра україністики у співпраці з іншими академічними осередками намагається заповнити цю видавничу прогалину та запропонувати польськомовним студентам навчальні посібники на високому, професійному рівні, що познайомлять їх із цікавими питаннями сучасної української мови та заохотять до вивчення різноманітних матеріалів, пов'язаних з культурою, літературою, традиціями і сучасністю України.

Огляд підручників, виданих нашою Кафедрою, охоплює період від 2013 року і по сьогодні (останні публікації плануються на 2018 р.). Всі підручники було видано у науковій видавничій серії Кафедри україністики, за науковою редакцією проф. Ірени Митник та магістра Марти Саневської. Всі підручники адресовані польськомовним читачам, а отже вони побудовані на двомовній основі та містять значну кількість вправ на переклад з польської мови на українську та навпаки.

Першим у серії з'явився підручник під назвою "**Z ukraińskim na ty**". Середній рівень (від A2 + по B1). Підручник поділено на 12 модулів, кожен під назвою "Заняття" з номером 1, 2, 3 і т.д. Авторами окремих розділів є працівники КУ, які мають досвід дидактичної праці зі студентами. Це: Ірена Митник, Ельжбета Васяк, Ірина Кононенко, Світлана Романюк, Марта Саневська, Марта Замбжицька, Уршула Дробішевська та Себастьян Делюра. Кожен модуль є окремою одиницею, однак всі мають однакову структуру. Вони всі діляться на дві частини, першою з яких є довгий (близько 3-4 сторінок) текст зі словничком, у якому пояснено складніші слова. Тексти, зібрані у перших частинах кожного модуля, складаються головним чином із творів літератури, почасти це також фрагменти, взяті з провідних українських журналів. Знайдемо тут фрагменти текстів наступних авторів: Євгена Гуцала, Остапа Вишні, Любка Дереша, Всеволода Нестайки, а також фрагменти українських казок та прекрасні переклади Астрид Лінгрен та інших відомих авторів.

Друга частина кожного модуля являє собою набір граматичних і лексичних, а також вправ на переклад. Зібраний у підручнику матеріал допомагає студентам розширити свій лексичний запас та набути мовні навички, необхідні у повсякденних ситуаціях, пов'язаних із роботою, хобі, сім'єю, туризмом, міським та сільським життям. Водночас, зібрані в

підручнику матеріали також охоплюють ширшу тематику – вони допомагають вдосконалити вміння спілкуватися на різні теми, пізнати українську літературу, а також забезпечують словниковий запас, пов'язаний з кулінарією, медіа, мистецтвом або ж географією.

Запропонований авторами набір вправ стосується широкого кола питань: словотворення, граматики, морфології, лексики, орфографії та пунктуації. Посібник також включає вправи на переклад, що допомагають вдосконалювати вміння перекладати з польської на українську та з української на польську мови. Для перекладу найчастіше пропонуються речення та фрагменти текстів, пов'язані з темою кожного модуля. Оскільки підручник не має озвучення у вигляді аудіо-диску, у текстах було позначено наголоси. Наша викладацька практика показує, що саме наголос спричиняє найбільші проблеми як на ранніх, так і на пізніших етапах вивчення української мови.

Друга частина підручника "**Z ukraińskim na ty**" з'явилася у 2014 році, до складу авторів додатково увійшли викладачі та лінгвісти Магдаліна Єж та Олександра Самадова. Посібник має вищезазначену структуру і складається з 11 модулів. Книжка багата на цікаві літературні тексти, серед яких є фрагменти відомих творів ("Маленький принц", "Вінні Пух", "Діти капітана Гранта", "Робінзон Крузо" – все це у відмінному українському перекладі). З української літератури знайдемо фрагменти творів таких видатних авторів, як Олександр Довженко, Григорій Тютюнник і Валерій Шевчук. Друга частина підручника також містить набори вправ, що розвивають різні мовні навички і компетентності, а саме спілкування, письмо, граматику, лексику і орфографію). Для вправ було використано короткі тексти на актуальну тематику, зокрема освіту, здоров'я, сучасну культуру. Обидві частини "**Z ukraińskim na ty**" мають гарні, витримані у пастельних кольорах обкладинки, та прикрашені фотографіями місць та культурних елементів, пов'язаних з Україною. Проте в самих підручниках ми не знайдемо кольорових фотографій або графіки, що характерно для більшості сучасних мовних посібників. Незважаючи на скромне графічне оформлення, безсумнівна перевага цього підручника полягає в тому, що він є академічним посібником високого рівня, що включає великий обсяг текстів та дуже багато мовних вправ. Обидві частини "**Z ukraińskim na ty**" складають дидактичну базу, що відповідає потребам студентів. Підручник використовується на другому курсі навчання на КУ. Звичайно, для планування цікавих та різноманітних занять, викладачеві необхідно доповнювати базу з підручника додатковим матеріалом, озвучувати його (у вигляді додаткових аудіо матеріалів та фільмів), розподілити запропонований авторами матеріал відповідно до потреб студентів та творчо використовувати тексти і вправи.

Наступний підручник, виданий КУ в 2014 році, було опубліковано у співпраці з Центром Східноєвропейських студій Варшавського, Східною мовною школою, Львівським національним університетом ім. Івана Франка та Українським католицьким університетом. Авторками посібника "Україна-Польща. Діалог культур" є Світлана Романюк (Кафедра україністики Варшавського університету), Олександра Антонів (Львівський національний університет імені Івана Франка) та Олена Синчак (Український католицький університет). Цей підручник призначений для студентів, які знають мову на досить високому рівні, він може допомогти підготуватися до сертифікату С1.

Почну з оформлення підручника, оскільки незважаючи на те, що його зміст, упорядкування матеріалу та вибір вважаю також дуже цікавими та цінними – саме графіка та дизайн першими привертають увагу. Отже, посібник візуально дуже привабливий, має сучасне, стильне оформлення. Кожен модуль виділено окремим кольором, а підрозділи у модулях виділяються за допомогою графічних елементів (рамки, фотографії, різних шрифтів). У посібнику містяться кольорові фотографії, він має диск з чудово підготованими звуковими записами, тексти до яких знаходяться в кінці книги. Підручник поділений на дванадцять тематичних модулів з наступною тематикою: політика, історія, література, музика, театр, кіно, живопис, мода, телебачення, спорт, космос, наука. Всі теми настільки цікаві, актуальні та різноманітні, що викладач має можливість вибрати те, що зацікавить кожну студентську групу.

Кожен модуль спрямований на презентацію України та Польщі в різних аспектах. Як можемо прочитати у вступі: "Підручник містить автентичні тексти, найчастіше у журналістському або популярному стилі, які містять фразеологізми та розмовні фрази. Тексти стосуються окремих сфер життя: політики, культури, мистецтва, літератури, історії, науки та культурного аспекту вивчення мови" [Польща-Україна. Діалог культур, Варшава 2014, с. 3].

Модуль ділиться на 5 розділів, кожен з яких спрямований на вдосконалення однієї з мовних компетентностей: читання, слухання, говоріння, письмо, переклад. У розділі „переклад” польськомовний студент, до якого скеровано підручник, знайде тексти рідною мовою, котрі слід перекласти українською. Розділ „говоріння” містить пропозиції для обговорення, що стосуються теми модуля. Розділ "писання" пропонує створити коротші та довші тексти, як практичні (резюме, заповнення анкети), так і спрямовані на розвиток уяви та вміння писати довші твори (наприклад, рецензію фільму, жартівливу історію, гумористичний текст про характер особи та інші). На Кафедрі україністики підручник використовується у другому семестрі другого курсу або на третьому курсі.

Черговий дидактичний посібник Кафедри україністики був виданий у 2016 році. Авторами книжки є Ірена Митник, Магдаліна Єж та Оксана Борис. Підручник під назвою "**Ukraiński. Język prawny i prawniczy**" ("Українська юридична мова. Частина 1.") розроблений для осіб, що дуже добре володіють українською мовою (високий рівень). Він містить спеціалізовані матеріали з правових та юридичних питань. Цей підручник – це велика допомога людям, які бажають скласти державний іспит на присяжного перекладача. Серед матеріалів автентичні судові документи, що стосуються кримінального права, цивільного законодавства, зразки договорів, заповітів, договорів дарування, судових рішень, шлюбних та розлучних свідоцтв, свідоцтв про народження та смерть, а також фрагменти Конвенції про захист прав людини, документи, пов'язані з ЄС, рішення Європейського суду з прав людини тощо.

Книжку поділено на 7 розділів, з яких три перші стосуються цивільного права (сімейне право, право спадкування, документи дарування, договори купівлі-продажу та інші). Наступні три розділи присвячені сімейному праву (свідоцтво про шлюб, розлучення, документи, усиновлення, опіка над дітьми). Останній розділ стосується прав людини. Тут ми знаходимо тексти, пов'язані з Конвенцією про захист прав людини і основних свобод, Європейський суд і багато іншого. Підручник включає багатий словник, у якому авторки зібрали найважливішу і найскладнішу лексику. Також цінними є чисельні вправи на переклад з української мови на польську та навпаки. Зараз у процесі підготовки до видання знаходиться друга частина підручника.

Рік 2017 приніс ще одну публікацію: "**Українська мова без табу**" Світлани Романюк та Марти Саневської. Це посібник, про який у вступному слові ми читаємо, що його "адресовано особам з високим рівнем володіння українською мовою, які бажають розвинути свої компетенції, зокрема студентам філологічних студій у Польщі" [Українська мова без табу, Варшава 2017]. Як підказує вже сам заголовок, проблематика, якої стосується книжка не є типовою і не обмежується набором стандартних вправ та тем. Це радше підбірка текстів про складні, актуальні та болючі проблеми сьогодення в Україні. Дуже важливим є той факт, що такі теми користуються великим зацікавленням серед студентів. Книжку було створено саме за участю студентів, оскільки уроки були "перевірені на практиці", тобто проведені на заняттях та доповнені пропозиціями та порадами студентів. Дванадцять уроків, які входять до підручника, стосуються наступних питань: війни в Україні, інвалідності та функціонування людей з обмеженими можливостями в сучасному суспільстві, проблеми людей похилого віку в Україні, ГМО, трансплантації, забруднення навколишнього середовища тощо.

Кожен розділ включає тексти та вправи на одну тему, поглиблює пов'язану з нею лексику, розвиває не тільки мовні вміння, а й загальні знання студентів. Оскільки до підручника не додано аудіозаписи, він є базою для викладача, який повинен збагатити матеріал додатковими відеозаписами, фільмами, записами, прес-передачами та інтерв'ю.

Проте це стосується не лише обговорюваного підручника, а й практично всіх інших, де текст – лексика та граматики – переважає над розвитком інших мовних компетентностей. Однак, з огляду на сучасний доступ до візуальних матеріалів, ця структура підручників не є недоліком, тим паче, що запропоновані теми широко обговорюються на телебаченні, радіо та в інтернеті.

На 2018 рік планується публікація чергового підручника. Авторками якого є Катажина Якубовська-Кравчик, Світлана Романюк та Марта Саневська. Вони готують посібник для осіб з високим рівнем володіння українською мовою під назвою „Українською про культуру”. У книжці знайдемо матеріал, що стосується різних аспектів як сучасної, так і трішки давнішої української культури.

Підсумовуючи можна сказати, що автори всіх згаданих підручників прагнуть надати студентам не лише професійну, але й актуальну інформацію про Україну, її мову, культуру, політику, суспільство, сучасні умови життя, а також про її проблеми. Вибір сучасної тематики дозволяє створити у студентів відчуття, що їхнє навчання є не суто теоретичним, а набуті вміння і навички пізніше знайдуть своє застосування у реальному житті. Тут можна послатися на слова Дагмари Новацької, яка пише, що: "Неодмінною частиною дидактичного процесу є створення почуття, що проблеми обговорювані на заняттях є важливими. Це пов'язано з розумінням студентами сенсу їхньої праці, та відчуттям, що вміння, які вони здобули є реально корисними. Мотивація, підвищена важливим з точки зору студента змістом занять, позитивно впливає на процес вивчення іноземної мови, розглядаючи її не абстрактно, як черговий предмет викладання, а як інструмент реального спілкування"¹. Ця думка і є ключовою при розробці нових підручників, викладанні і практичному застосуванні дидактики української мови на Кафедрі україністики Варшавського університету.

Темою статті є огляд підручників, виданих Кафедрою україністики Варшавського університету, що охоплює період від 2013 року по сьогодні (останні публікації плануються на 2018 р.). Всі згадані у тексті підручники було видано у науковій видавничій серії Кафедри україністики, за науковою редакцією проф. Ірени Митник та магістра Марти Саневської. Всі підручники адресовані польськомовним читачам, а отже вони побудовані на двомовній основі та містять значну кількість вправ на переклад з польської мови на українську та навпаки. У тексті представлено наступні підручники: "Z ukraińskim na ty" частина 1 та 2 (2013 та 2014 р.), "Україна-Польща. Діалог культур" (2014 р.), **Ukraiński. Język prawny i prawniczy**" ("Українська юридична мова. Частина 1." 2016 р.), та "Українська мова без табу" (2017 р.)

The article is devoted to overview of the textbooks of Ukrainian language published by the Department of Ukrainian Studies of the University of Warsaw.

Keywords: Ukrainian language, didactics of the Ukrainian language.

УДК 81'373.45

Кавера Н.В.

ОСОБЛИВОСТІ ОСВОЄННЯ АНГЛОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ З ФОНЕМОЮ /Н/ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

У статті проаналізовано особливості освоєння запозичень з англійської мови, що містять /h/, у фонетичній та графічній підсистемах сучасної української мови; виокремлено порушення орфоепічної та правописної норм у вживанні англіцизмів з фонемою /h/; запропоновано варіанти, що відповідають історично сформованій традиції української літературної мови у відтворенні чужомовних слів з /h/.

Ключові слова: запозичення, фонема, задньоязиковий приголосний, глотковий приголосний, мовна норма.

¹Dagmara Nowacka Ewaluacja materiałów dydaktycznych w procesie nauczania i uczenia się języka ukraińskiego jako obcego w szkolnictwie wyższym, [w:] „Roczniki Humanistyczne” Tom LXIII, zeszyt 7 – 2015 237-248.